

Verzamelaars van oude ansichten (8)

Harmen Visser

JOS DE LEY

De echte verzamelaar van oude ansichten combineert speurzin, vasthoudendheid en een oog voor detail met een onverzadigbare liefde voor zijn of haar 'onderwerp'. Een select gezelschap van verzamelaars is op die manier sinds jaar en dag op zoek naar alles wat met Hilversum te maken heeft. Collecties van meer dan vijfduizend exemplaren zijn daarbij geen uitzondering. Het *Hilversums Historisch Tijdschrift* vraagt verzamelaars naar hun 'top vijftien' van de mooiste meest bijzonder of zeldzame ansichten in hun bezit. Achtste in de reeks is Harmen Visser.

In 2002 is hij begonnen met z'n website Oude foto's van Hilversum (<http://members.chello.nl/h.visser68/hilversum.html>) en inmiddels staan er ruim 1400 plaatjes op. Harmen Visser (1944) was tot zijn pre-pensioen onderwijzer aan de voormalige Huygensschool, tegenwoordig Van Leeuwenhoekschool. Veertig jaar lesgeven en een nostalgische instelling hebben hun vruchten afgeworpen. Vissers kloeke website is onderverdeeld in tien thema's: gezondheid, Gooise Vaart, Groest, de Kei, Kerkbrink, Kerkstraat, omroep, scholen, station en stationsplein en openbaar vervoer. De overige straten van het dorp komen alfabetisch aan de orde, terwijl kaarten en plattegronden, straatnamen en geschiedenis van Hilversum aparte rubrieken vormen. Nieuw is de rubriek 'Hilversum in kunst en kunst in Hilversum'.

Oude dorpsbeelden verzamelt hij, prenten, ansichten en bijzondere foto's. Alles digitaal. Aan kleurenfoto's doet hij niet, want 'dan komt de moderne tijd te dichtbij'. Niet dat Visser een man is die vindt dat vroeger alles beter was. Maar de wederopbouw kort na de Tweede Wereldoorlog heeft hij wél ervaren als een zinderende tijd. En toen kwam ook nog de watersnoodramp in Zeeland erbij. Hier in Hilversum vlogen op zondag 1 februari de dakpannen over de Groest. Ik hoorde over de overstroming op de radio en ging als negenjarig jochie spullen ophalen voor de getroffen.

Een bezige bij is hij en sinds zijn pensioen is het er niet beter op geworden. Niet alleen werkt hij als vrijwilliger met demente bejaarden in 'Gooizicht', reist hij de hele wereld rond met zijn camper en is hij een toegewijd vader van vijf kinderen (die hij stuk voor stuk in de klas heeft gehad) en zeven kleinkinderen, ook is hij een enthousiast amateur-fotograaf en bouwer van modelboten. Mijn probleem is dat ik eigenlijk alles leuk vind', zegt hij. En zijn website? Die probeert de oud-onderwijzer voor iedereen toegankelijk te maken. Ik ben niet belerend, maar ik wil de mensen zo graag wat vertellen.

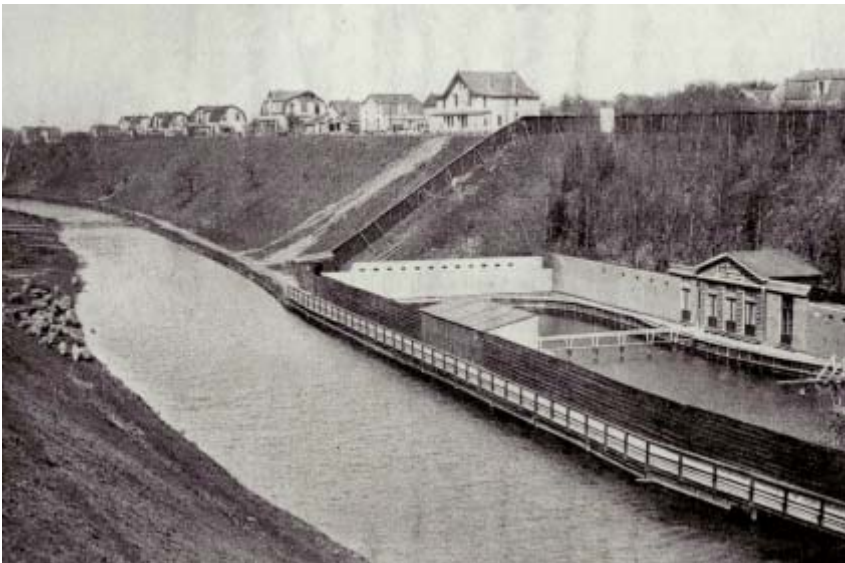
De Heideschool aan de Heidestraat rond 1897. Mijn belangstelling voor oude foto's en ansichten werd gewekt door het boekje 'Hilversum in oude ansichten' van G. van Bokhorst uit 1968, voormalig schoolhoofd van de Heideschool. Een door de auteur gesigeneerd exemplaar heb ik van mijn vader gekregen, die als kind op deze school heeft gezeten en zodoende ook de heer Van Bokhorst persoonlijk heeft gekend. De School met den Bijbel (uit 1876) werd opgeheven wegens terugloop van het aantal leerlingen. Op de plek van vroegere schoolgebouw staan nu woningen.

De protestants-christelijke Wilhelminaschool aan de Koningsstraat, geopend op maandag 3 maart 1884. Als lagere school gesloten in 1955 en afgebroken rond 1957. Dit is mijn lagere school. Rechts op de foto was de 'kleuterafdeling', in het middelste gedeelte zat wat men tegenwoordig de 'middenbouw' zou noemen en links de 'bovenbouw'. In het achterste gedeelte bevond zich 'de gymzaal' annex het speellokaal met een krakende, houten vloer. Heel wat splinters zijn daar uit kindervoetjes gehaald. De lantaarnpaal voor het middelste gedeelte van de school stond er na de Tweede Wereldoorlog nog steeds. Maar hij was uit deze optiek toen niet meer zichtbaar, omdat de voorgrond bebouwd was met onder meer het glasbedrijf van de firma Motshagen, dat nu op de Nieuwe Havenweg is gevestigd. Precies achter de lantaarnpaal hing de schoolbel aan de buitenmuur. Een schoolplein was er nauwelijks, zodat we tijdens de pauzes de Koningsstraat overstaken en tot halverwege het Eikbosserpad mochten spelen, bij de eerste ingang van het nieuwe gedeelte van de R.K.Z. In 1955 werd deze school gesloten en verhuisden we naar de spiksplinternieuwe Wilhelminaschool onder aan de Gijsbrecht van Amstelstraat, dicht bij het Laapersveld.

De Koningstraat (voorheen Krakebeen) ter hoogte van de Rozenstraat, gezien richting de Neuweg. Links de Prinzenstraat. Dit is het gedeelte van de Koningstraat waar ik mijn jeugd heb doorgebracht en waar door wij als kleuters, vanaf de Wilhelminaschool – gewapend met een houten schep – naar de ‘Oude Haven’ liepen om daar in de zandbak te spelen. Daar was toen nog een speeltuin. ‘t Was een lekkere wandeling en ik kon onderweg nog even naar mijn moeder zwaaien. We woonden destijds in de Chrysantenstraat.

‘Oude Haven’ met zwembad. Bij de ‘Oude Haven’ was vroeger een open bad- en zweminrichting, die in 1884 door de heer Schoterman werd gesticht. In 1898 is het zwembad opgeheven door gebrek aan belangstelling. Zwemmen was in die tijd nog geen gemeengoed en badkleding, hoe gesloten dan ook, werd vaak gezien als onzedelijke kledij. De taluds waren voor ons prachtige speelgelegenheden, zeker ‘s winters als ‘de vaart’ was bevroren. Je ging met de slee van het talud af en over het ijs en dan maar kijken wie het verste kwam. Ondertussen reden bij de bunkers auto’s af en aan met pekelen en strooizand voor ‘het dorp’. Bij strenge winters kon je zelfs van hieruit onder de Hondenbrug door, via de Gooische Vaart en het Hilversums Kanaal helemaal naar Loosdrecht schaatsen.

De 'Oude Haven' met zand- en zoutbunker, gebouwd door Dudok in 1941. Zowel links als rechts van de zand- en zoutbunker waren steile, stenen trappen. Daar kon je, als geoefende waaghals, ook met de slee vanaf maar dan moest het wel heel flink gesneeuwd hebben, terwijl het dan toch nog 'vrij link' bleef. In de zand- en zoutbunker zit nu een handel in tropische- en subtropische vissen, de Rifwachter.

De voetgangersbrug over het spoor. Het ultieme genot van een Hilversumse jongen was om in de rook te gaan staan van onder je door rijdende stoomlocomotieven. Het stonk! Je werd even wat warmer en zag niets. De spanning om zo'n groot metalen monster onder je door te voelen rijden was enorm. Het bezorgde je een soort overwinningsgevoel. Bij thuiskomst stonk je echter nog steeds, dus mocht je dit de volgende keer niet meer doen! Ook het uitzicht vanaf deze voetgangersbrug was interessant. Het station, de Stationsstraat, het Stationsplein en de remise van de Gooise tram aan het begin van de Larenseweg kwamen goed in beeld.

De gashouders van de gasfabriek aan de Jan van der Heijdenstraat hoek Minckelersstraat. Vreemd genoeg mochten veel kinderen uit Hilversum-zuid vroeger niet 'over het spoor' komen. Maar ik liep regelmatig met mijn ouders door de Beatrixtunnel om verjaardagen te vieren bij familieleden. Was je eenmaal de tunnel gepasseerd dan begon je de gasfabriek al te ruiken. Alsof die tunnel een geurgrens voorstelde. Een penetrante lucht, die al spoedig afzwakte omdat het reukorgaan zich snel in de maling laat nemen. Liep je eenmaal langs de enorme, ronde gashouders dan rook je eigenlijk niets meer. Mensen die daar toen in de buurt woonden zullen waarschijnlijk ook weinig hebben geroken. Op de terugweg, meestal in het donker, zagen de gashouders er nog onheilsPELLender uit.

De ingang van het badhuis tussen Boschdrift en Hilvertsweg (rechts). De foto dateert uit de periode dat de meeste huizen nog geen douche bezaten. Je ging erheen als je niet meer in de teil paste. Er waren diverse badhuizen in Hilversum, zoals deze tussen de Boschdrift en de Hilvertsweg. Voor zo'n twintig cent kon je hier een verkwikkende douche nemen. Een bad was aanzienlijk duurder en daar kon dus geen sprake van zijn. Eénmaal per week, meestal vrijdags, ging ik naar het badhuis, zodat ik in het weekend redelijk schoon was.

Kijkje in de Koningstraat vanaf de hoek met de Havenstraat. Komend vanuit de Koningstraat op weg naar het badhuis, kon je hier op de hoek op de stoep heimelijk een sigaretje roken. De komende douchebeurt zou immers alle geursporen uitwissen, zodat reprimandes uitbleven. Als je overstak kon je ook boven op de zand- en zoutbunker op één van de drie bankjes gaan zitten met uitzicht over de 'Oude Haven'. Er stonden exact drie bankjes. In de stenen afrastering, die je moest behoeven voor een onvrijwillige val zaten drie wafelvormige smeedijzeren hekken, waarachter de banken stonden, zodat je een vrij uitzicht had. Overigens vreemd dat zulke details je bijblijven.

Waterpolowedstrijd in het zwembad aan de Kapelstraat. Begin jaren vijftig begonnen de zwemlessen in Hilversum. Zwemmen aan haken met lussen of aan een soort takel, die je horizontaal in het water liet zakken. De meeste Hilversummers van mijn leeftijd zullen zich dit badhuis, waar onder leiding van Jan Stender olympische kampioenen werden getraind, wel herinneren. Langs het zwembad, tevens de thuisbasis van de HZC en de Robben, waren in de lengterichting van het bad drie metalen verwarmingsbuisen aangebracht. Daarop kon je heerlijk zitten staren

naar het water, terwijl je langzaam weer warm begon te worden. De trainingstijden van de HZC en de Robben waren streng gescheiden vanwege hun rivaliteit. Zo'n concurrentie bestond er ook tussen de voetbalverenigingen Hilversum en 't Gooi. Je hoorde bij die ene club en bemoeide je niet met de andere. Een rivaliteit die gelukkig alleen tot uiting kwam in woorden en niet in handgemeen. Tijden veranderen, wat dat betreft helaas niet ten goede.

Achterzijde van de Julianaschool (MULO) aan de Eikbosserweg. Uiterst rechts op de foto de kamer van J.P. Verheule, de toenmalige directeur. Daarnaast het twee etages hoge hoofdgebouw en links de gang naar de Catharina van Rennesschool (kleuterschool), die de hoofdingang aan de Egelantierstraat had. Na de Wilhelminaschool ben ik naar de eveneens protestants-christelijke Julianaschool gegaan, aan de Eikbosserweg, een op 15 maart 1927 geopende Dudok-school, die in 1982 als onderwijsinstelling gesloten werd. Toen ik op deze school zat ben ik in 1958 naar de Wereldtentoonstelling in Brussel geweest. Toentertijd een hele onderneming met grensdocumenten en echte Belgische franken. Ik herinner mij hier voor het eerst kleurentelevisie in een experimentele fase gezien te hebben. Leergierig als altijd heb ik op deze wereldtentoonstelling veel paviljoens bezocht en bekeken. Naast het Atomium sprong ook het enorm grote Engelse paviljoen in het oog. Ik kan mij overigens niet meer herinneren wat ik binnen heb gezien, maar het idee van burgemeester Boot om het paviljoen te kopen, te laten demonteren en in Hilversum als de Expohal weer op te bouwen, sprak mij wel aan. Er zullen weinig mensen zijn die in twee verschillende landen in hetzelfde gebouw hebben gelopen!

Expohal met kassa's in volle glorie. De Expohal in Hilversum, feestelijk geopend in 1960, heeft veel functies gehad. Van binnen was het een imponerend grote, kale en redelijk ongezellige ruimte waarin veel sport kon worden bedreven. De akoestiek was slecht. Ik heb hier in mijn kweekschooltijd vaak volleybalwedstrijden gespeeld. De jaarlijkse strijd om het schoolkampioenschap van Hilversum tussen de Ludgerus Kweekschool en de Rijkskweekschool is voor mij onvergetelijk. Soms wonnen zij en dan weer wij. Altijd spannend en sportief. Ondertussen is het hele complex afgebroken. Naar verluidt kwam het door de gebrekkige isolatie met de daaraan verbonden hoge energiekosten. Ook de inpandigde regenwaterafvoer zou problemen hebben veroorzaakt.

Sloop Huygensschool in 1988. Na de Rijkskweekschool en de militaire dienst werd ik in 1968 aangesteld als onderwijzer op de Huygensschool. Het oorspronkelijke gebouw van de Huygensschool (voorschool) en de Van Leeuwenhoekschool (achterschool) stond op de hoek van de Huygensstraat en de Van Leeuwenhoekstraat. Het werd in 1905 voor f 48.440 gebouwd en is in 1988 afgebroken om plaats te maken voor een semipermanent gebouw, dat nu de Van Leeuwen-

hoekschool heet. Deze naam is gekozen omdat het toegangshek aan de Van Leeuwenhoekstraat is. Voorheen was de opening in het hek aan de voorzijde van de school aan de Huygensstraat. Hoe kan de gemeente dit allemaal bedenken! De kosten van renovatie bleken bij berekening hoger uit te vallen dan het plaatsen van een nieuw gebouw.

Overigens ben ik nog steeds op zoek naar foto's van vóór 1940 van de Huygensschool en/of de Van Leeuwenhoekschool, de school waaraan ik veertig jaar verbonden ben geweest.

Rechts:

Hilversumse vrouwen drinken een mok thee met soldaten van de derde Canadese infanterie divisie op 14 juni 1945. Mijn website met ruim 1400 foto's van Hilversum wordt regelmatig bezocht (38.000 hits) door geïnteresseerden uit alle windstreken. Deze bezoekers, onder meer afkomstig uit Australië, Nieuw-Zeeland, Zuid-Afrika de VS en Canada zijn vaak geëmigreerde Nederlanders met een sterke hang naar vroeger. Oud-Hilversummers of bijvoorbeeld Canadese militairen die hier na de bevrijding feest vierden. Geheel onverwacht kreeg ik deze en nog meer foto's opgestuurd en ik heb ze natuurlijk op mijn site geplaatst. Het opsturen van foto's gebeurt regelmatig en ik ben daar uiteraard blij mee, omdat het vaak om uniek en nooit eerder gepubliceerd materiaal gaat. Ook is commentaar op mijn teksten altijd welkom. Zo is mijn site met foto's regelmatig aan vernieuwing, aanpassing en uitbreiding onderhevig. Een site met foto's waaraan iedereen in principe zijn of haar bijdrage kan leveren.

Op het Sportpark Hilversum werden op 20 juni 1945 prijzen uitgereikt aan militairen die mee hadden gedaan aan een sportmanifestatie. De stenen tribunes werden later bijgebouwd.

